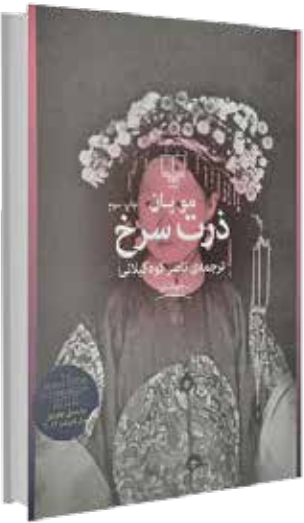

اگر ما را برای خواندن رمان تکفیر نمی‌کنید...

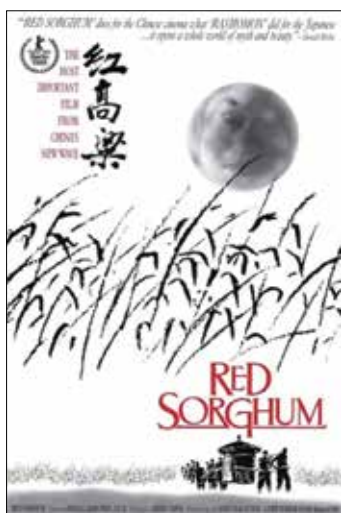
پاسخ‌هایی به پرسش چرمان می‌خوانید؟ با بررسی کتاب ذرت سرخ

لادن عظیمی
خبرنگار

فرهنگ بومی را برای خواننده تداعی می‌کند. اتفاقی که با بدل شدن جهان به دهکده‌ای کوچک برای هر فرهنگی محتمل است. ناگفته نماند که این شیوه بیان از مهمترین ویژگی‌های فرهنگی یک جامعه نیز یکی از کارکردهای رمان است. به هر روی به زعم اکثر اهالی کتاب و ادبیات، ذرت سرخ از بهترین آثار مویان است. او که در سال ۲۰۱۲ جایزه نوبل ادبیات را از آن خود کرده است؛ در آثارش از گونه‌ای از رئالیسم بهره می‌برد که به رئالیسم وهمی شهره است.

در این نوع از رئالیسم که مویان خود مبدع آن است؛ همواره ترکیبی از واقعیت و وهم در جریان است. به گونه‌ای که مرزهای میان واقعیت و وهم در هم تنیده می‌شود و جدا کردن آنها از یکدیگر غیرممکن است. مویان در ذرت سرخ نیز این شیوه را به کار برده؛ روشی که خواننده این رمان را لذت‌بخش می‌کند؛ تا ادبیات بتواند از دل این تکنیک‌ها به کارکردهای بسیار خود دست یابد. از تاریخ حرف بزنند و از آداب و رسوم ملل دیگر بگویند و در کنارش ما را به انسانیت دعوت کند. بله اینها همه زیر سرمان است اگر ما را برای خواندن رمان تکفیر نمی‌کنید.

ژانگ ییمو در سال ۱۹۸۷ فیلمی بر اساس رمان ذرت سرخ ساخت

کتاب را در دست گرفتم و به عنوانش خیره شدم: «ذرت سرخ» و فکر کردم ذرتی که سرخ است باید چه شکلی باشد؟ و بعد همین ذرت‌های سرزمین خودمان را با رنگ سرخ متصور شدم. و بعد ترش فکر کردم که اصلاً شاید این یک مفهوم انتزاعی است و استعاره‌ای بیش نباشد. اما در نهایت دست به دامان اینترنت شدم و با جست و جویی ساده ذرت‌های خوشه‌ای سرخی را دیدم که در چین رشد می‌کنند. من برای اولین بار، به واسطه عنوان یک کتاب، آن هم چه نوع کتابی؟ یک رمان، که بسیاری برای خواندن این گونه ادبی تکفیرمان می‌کنند، به وجود این نوع ذرت در پهنه گیتی پی بردم و این، کمترین کارکردمان است.

مویان در سال ۲۰۱۲ برنده جایزه نوبل ادبیات شد

دوران گذشته است. راوی را می‌توان مردی حدوداً سی ساله دانست که به زادگاه خود بازگشته است و به کمک مرور خاطرات هم‌نسلان پدر و مادر و پدربزرگ و مادر بزرگش به بازسازی خاطرات خاندان خود می‌پردازد. روایت‌ها تکه تکه است اما در نهایت، انسجام محتوایی اثر کاملاً حفظ می‌شود.

روایت‌هایی که از نسل اول این خانواده و زمان جنگ چین و ژاپن می‌خوانیم؛ عمده روایت‌های رمان را به خود اختصاص می‌دهند. طبیعتاً این روایت‌ها، با توجه به بازه وقوع شان، مربوط به دورانی از چین است که سنت‌ها هنوز با قدرت پا بر جا بودند. از همین رو در بخش‌های مختلف رمان شاهد بازنمایی فرهنگ و آداب و رسوم چینی هستیم؛ فرهنگی که گاه در توصیف لباس‌ها خود را نشان می‌دهد و گاه در توصیف مراسم ازدواج و عزا.

نکته قابل توجه در این باره این است که این بازنمایی فرهنگ و آداب و رسوم کاملاً در دل داستان حل شده است. به بیانی کامل‌ترین در هم تنیدگی قصه و فرهنگ چینی به شکل تصاویری زنده در مقابل دیدگان خواننده نمایان می‌شود.

ذرت سرخ پررنگ‌ترین نماد کتاب است که گویی بار سنت و فرهنگ و حماسه و اساطیر را به تنهایی به دوش می‌کشد. راوی به نوعی ذرت سرخ را نشانه‌ای از هویت خود می‌داند و وقتی پس از سال‌ها به جای ذرت‌های سرخ با نوعی ذرت سبزی پیوندی مواجه می‌شود؛ شکلی از تهی شدن از هویت و دور شدن از

انسانی و هشدار درباره پیامدهای تلخ و غیرانسانی یک پدیده نیز از مهمترین کارکردهای رمان و ادبیات داستانی است. به قول ژان پل سارتر: «شاید ادبیات نتواند جلوی جنگ و خونریزی را بگیرد، شاید نتواند از مرگ یک کودک جلوگیری کند، اما می‌تواند کاری کند که دنیا به آن فکر کند.»

ذرت سرخ و فرهنگ چینی

مادر ذرت سرخ با سه نسل از خانواده‌ای چینی مواجهیم و آنچه که بر آنها طای این

ذرت سرخ و ادبیات متعهد

اما «ذرت سرخ» مویان، این نویسنده معروف چینی، آفریده نشده که فقط ذرت خوشه‌ای چینی‌ها را به ما معرفی کند. این کتاب در دهه ۱۹۳۰ می‌گذرد، زمانی که چینی‌ها مشغول جنگ با ژاپنی‌ها و متجاوزان داخلی بودند.

مویان با استفاده از تکنیک برگشت به گذشته و نقب زدن به خاطرات، سعی در نمایش سیاهی و بی‌رحمی جنگ دارد. او علاوه بر اینکه مخاطب را با توصیف گوشه‌ای از وقایع آن سال‌ها، نسبت به آنچه در سرزمینش در آن زمان رخ داده است آگاه می‌کند؛ بلکه از چهره کریه جنگ نیز پرده برمی‌دارد.

مویان در توصیف خشونت و بی‌رحمی جنگ در این اثر دست به خودسانسوری نمی‌زند و بی‌پرده از هر آنچه که در هر جنگی امکان وقوع آن محتمل است، سخن می‌گوید. اگر چه نمایش تیرگی‌های جنگ مسأله‌ای نیست که تنها ذرت سرخ مویان بدان پرداخته باشد اما قدرت توصیف این نویسنده از وقایع هولناک جنگ حیرت‌انگیز است. و همین قدرت توصیف می‌تواند مخاطب قصه مویان را از حجم اعمال قبیحی که در جنگ‌ها رخ می‌دهد، متحیر کند و از جنگ متنفر. همین نقطه حیرت و نفرت از جنگ ادای دین مویان به انسانیت است. و همین امر است که میان ذرت سرخ و آنچه بدان ادبیات متعهد می‌گوییم، پیوند ایجاد می‌کند.

صحنه‌هایی که علاوه بر آسیب انسان به انسان در اثر جنگ، از نابودی دردناک حیوانات و طبیعت هم سخن می‌گویند. مویان با ترسیم جادویی این صحنه‌ها متعهدانه سعی می‌کند تا توجه انسان را به سوی گزندگی و هراسناکی جنگ جلب کند. گویا خود او در انتهای هر بخش دردناک و تلخی از کتابش که به توصیف جنگ پرداخته؛ ایستاده است و فریاد می‌زند: «بله این همه به خاطر جنگ است.»

و این جلب توجه انسان‌ها به سوی موضوعی

ذرت سرخ پررنگ‌ترین نماد کتاب است که گویی بار سنت و فرهنگ و حماسه و اساطیر را به تنهایی به دوش می‌کشد. راوی به نوعی ذرت سرخ را نشانه‌ای از هویت خود می‌داند و وقتی پس از سال‌ها به جای ذرت‌های سرخ با نوعی ذرت سبزی پیوندی مواجه می‌شود؛ شکلی از تهی شدن از هویت و دور شدن از فرهنگ بومی را برای خواننده تداعی می‌کند

ذرت سرخ